Обама је превише опрезан

Пише: Пол Кругман
среда, 25 март 2009 17:08

Када сте схватили да смо се вратили у економију депресије, како сте је Ви назвали?

Почетком 2008. било је прилично јасно да смо дошли до граница конвенционалне политике. После пада Браће Леман, све је било јасно.

Када ће се све завршити?

Предходни случајви нису добри. Јапанска депресија се завршила са бумом извоза из Кине, али овога пута криза погађа цео свет одједном, тако да ово није нека могућност. Велика депресија се завршила Другим светским ратом. Постоји природан крај на дугу стазу, али ће то трајати много, много времена.

Да ли су заисте ефикасне усвојене мере?

До одређене тачке мењамо приватни дуг за државни дуг и покушавамо да компензујемо уздржавање купаца са повећањем државне потрошње. Тако смо изашли из Велике кризе. Тачно је да Кина намерава да изађе из кризе повећањем извоза, и да то може да буде основа друге кризе. Али мислим да је изузетно важно одржати тражњу, иако

то није дефинитивно решење. У супротном, озбиљан је ризик да упаднемо у велику замку.

Да ли одговор на кризу групе Г-20 треба да буде у координацији са одлукама других форума?

Идеално би било да се Г-20 договори да координира фискалне политике иако, на несрећу, до тога неће доћи. Круцијално је да Европљани договоре међу собом основе за фискалну експанзију, јер зависност између чланова ЕУ је много већа него у односу на САД. У сваком случају, неопходан нам је договор Г-20 да би се координирале фискалне политике, и такође план за спашавање земаља у успону које имају проблеме. Ту ће вероватно одлучујућу улогу имати ММФ, који би требало да дâ довољно средстава Мађарској и Балтичким земљама.

Треба ли појачати сарадњу између САД и ЕУ?

Без сумње, постоји зависност између њих. Сви смо забринути због дефицита, али координирани напор може да смањи додатна давања које свако треба да учини, и да повећа добит. У доброј мери, план за фискални стимуланс САД, помаже европској економији. На пример: много од помоћи додељене АИГ завршава у рукама Европљана, који су купили осиграња за неплаћене дугове (credit default swaps). Сада се многи питају зашто порески обавезници из САД треба да спашавају европске банке.

А централне банке?

Ту нису сасвим јасне последице. До одређене тачке, отпор Европске банке да употреби сав простор у каматним стопама иде у корист САД, са јевтинијим доларом који покреће извоз, тако да нас сасвим јасно интересује политика Тричета.

Како видите економију Шпаније?

Шпанија је као Калифорнија. Обе су доживеле грађевински бум, добиле су велике количине страног капитала и када је пукао грађевински мехур, ситуација је постала веома тешка. Сада имају сличне проблеме: дефицит је забрињавајући, а пад на берзи је био неизбежан, мада је горе у Калифорнији.

Шта треба да се ради?

Биће тешко. Оно што заиста забрињава у шпанској ситуацији је да због припадности ЕУ, није јасно каква је стратегија сређивања стања. Да Шпанија није члан ЕУ, девалвација би помогла, али та опција не постоји. Фискална политика је веома ограничена за земље чланице ЕУ. Такође је ограничена и могућност да се делује у финансијском систему, мада су шпанске банке показале релативно добру форму. Могу да се усвоје мере које би ограничиле удар кризе на незапослене. Али, у доброј мери, Шпанији преостаје да чека да дође до европског опоравка.

Зар Кина не би требало да игра истакнутију улогу?

Да, ако Кина покаже знаке кооперације. За сада само намерава да изађе из рецесије са девалвираном монетом која ће подстаћи извоз, а политика Федералних резерви нема за циљ да Кинези буду задовољни. Осим тога, постоји претња да Кинези могу да однесу новац који имају у доларима; али је тачно да ако дугујеш 100 долара, онда имаш проблем, али ако дугујеш билион, као што то дугују Кинези, проблем има Кина.

Може ли исти финансијски систем који нас је довео у хаос, одредити правце у будућности?

Налазимо се пред великим тестом који требао да решимо, а то је реконструкција финансијског система. Обично смо имали много једноставнији систем, са банкама као посредницима, али је све отишло у систем са бројним финансијским институцијама, комплексиним и слабо регулисаним. То је сасвим јасно пропало. Вероватно би требало да гледамо ка неком једноставнијем систему, и више у старом стилу. Доћи ће до многих промена, и то природно. Сумњам да ће људи веровати у ове комплексне и компликоване финансијске планове јер су они пропали; око 400 000 милона долара је нестало из финансијског система. Али, такође је неопходна и већа регуларизација оног

што имамо, и то ће бити тешко.

Криза је однела многе банкаре, али ни једног регулатора.

У САД је много супервизора морало да поднесе оставку на овај или онај начин. Мада није сасвим сигурно да се све ово не би догодило и да су добро радили свој посао. Али, истина је да нису ни покушали то да ураде.

Мислите на Гринспана?

Не, мада је помало тужно видети како је покушао да брани своју заоставштину. Али, нисам говорио о њему.

Може ли да дође, као 30-тих година, до такмичарских девалвација?

Те девалвације су помогле, нису нанеле штету светској економији. Али то је био другачији свет, који се руководио златном подлогом. Сада ме брине да ли девалвације земењују други тип мера. Ако Кина, на пример, девалвира да би изашла из кризе, онда то јесте проблем.

Како оцењујете прве месеце владе Обаме?

Промена на боље је огромна, политика је интелигентна и честита, и само то оцртава сасвим другачији свет. Проблем је у томе што је влада Обаме исувише опрезна, чак и када је смелија него обично, и даље је исувише опрезна због димензија кризе. План за стимуланс, на пример, требало је да буде 30% већи, а неће ни да усвоје никакву драматичну меру у вези банака. Приоритети одређени у буџету су изврсни, и мада иду у добром правцу, не иду довољно брзо.

Али у здравству и политици трошка, Обама примењује дубоке реформе.

Постоји фраза које се приписује његовом шефу кабинета. Рам Емануел каже: „Никада не треба пропустити да се искористи нека криза“. То сасвим добро дефинише његов дух. Реган је искористио кризу из 1987. да би променио све. Зашто се поново не би учиниле неке ствари?

Укључују ли те промене и национализацију банака?

Изгледа да у томе уопште немају неки финансијски план. Говоре о државној и приватној кооперацији, али у нејасној форми и понекад то звучи као поклон том сектору. Мислим да ће се одгодити (мада ће за то бити потребно доста времена) једно шведско решење из 90-тих година. То ће значити гарантовати депозите и привремено национализовати Citygroup, а вероватно и Bank of America.

На то мислите када говоре да ће капитализам бити другачији?

Ово је један од оних момената када је сва филозофија дискредитована. Они који су бранили став да је похлепа добра и да тржиште треба само од себе да се регулише, сада су доживели катастрофу. То су они исти који су говорили да ако се подигне порез богатима, биће ужасних ствари. Клинтон је подигао порезе најбогатијима и економија је функционисала веома добро у току осам година, док је Буш смањио порезе, и видите шта се догодило. Мислим да ће се наметнути таква промена.

Прети ли криза поновном избору Обаме за председника?

Обама личи на Рузвелта, који није решио депресију, али се видело да предузима мере да би се изашло из кризе, и то му је донело изборну победу. Многи политички експерти

тврде да гласачи имају слабо памћење, да брину само о ономе што се догодило у последњих шест месеци, тако да Обама има времена да поправи ствари пре него што дођу наредни избори.

(Интервју за Ел Паис Пола Кругмана, добитника Нобелове награде за економију 2008)

Превео Бранислав Ђорђевић